

VIII BOB. 4-MAVZU

Amaliy mashg'ulot. Ekologik izni kamaytirish

O'rganiladigan tushunchalar

- Ekologik iz
- Ekologik izni kamaytirish

Inson o'z ehtiyojini qondirish uchun keng ko'lamda ishlab chiqarayotgan sintetik moddalar, sintetik tolalar, rezina va boshqalardan tayyorlangan xilma-xil ko'p sondagi mahsulotlar biotik moddalarga aylanmaydigan moddalar. Bular o'z navbatida tuproq, suv, daryo va dengizlarni qattiq chiqindilar bilan ifloslanishiga sabab bo'lmoqda.

Yer holatini o'lchash usullaridan biri Ekologik iz usulidir. Ekologik iz bizni foydalanadigan resurslar miqdori va biz ajratgan chiqindilar uchun qancha joy kerakligini ko'rsatadi. Bu bizning ta'sirimiz qanday ekanini baholashga imkon beradigan va barqaror yashash-

yashamasligimizni tushunishga yordam beradigan vosita. Hozirda insoniyatning ekologik izi olimlar ta'biri bilan aytganda "haddan oshib ketgan".

Biz tabiatga yordam berish uchun hozir harakat qilishimiz kerak.

1-tajriba

Zarur jihoz va moddalar: suyultirilgan sirka kislota, oyna yuvish vositasi, tozalash uchun mato, eski gazeta.

Ishning borishi:

1. Gazetani sirka kislota bilan yaxshilab namlang.
2. Ifloslangan deraza oynasining yarimini sirka kislota bilan namlangan gazeta yordamida arting.
3. Matoni oyna yuvish vositasi bilan namlang.
4. Oynaning ikkinchi yarmini oyna yuvish vositasi bilan arting.
5. Ishingiz tugagach, artilgan joyni qarang. Qaysi qismi tozaroq? Farq bormi?

Sintetik yuvish vositalarini ishlab chiqaruvchilar odamlarni o'z mahsulotlarini sotib olishga jalb qilish uchun yorliqda faqat tabiiy mahsulotlar ishlatilganini yozadilar. Ammo ko'p hollarda bunday emas! Shuning uchun kimyoviy yuvish vositalarini sotib olayotganda ehtiyot bo'ling.

Deraza oynasini tozalashning qaysi usulini eng ekologik toza deb hisoblaysiz?

Aksariyat hollarda sirka va oyna yuvish vositasi o'rtasida farq yo'q! Ko'pgina yuvish vositalarida atrof-muhit va atmosferaga zararli bo'lgan kuchli kimyoviy moddalar mavjud. Boshqa tomondan, sirka zararsiz suyuqlik va shisha yuzalarni do'kondan sotib olingan yuvish vositalari kabi samarali tozalaydi. Gazeta ko'p energiya talab qiladigan tozalovchi mato o'rnini bosishi mumkinligini ko'rsatish uchun ishlatildi.

Neft qazib oluvchi platformalardagi avariya sababli suvning neft bilan ifloslanishiga olib keladi. Bu ifloslanish shakli atrof-muhitni samarali tozalash uchun oylar, hatto yillar talab qilishi mumkin. Buning oqibatlari, ayniqsa, qushlar va dengiz hayoti uchun halokatli hisoblanadi. Olimlar suvning ifloslanishiga oid shu kabi muammolarni hal qilish yuzasidan tadqiqotlar o'tkazmoqdalar.

2-tajriba

Zarur jihoz va moddalar: alyuminiy folga bo'lagi, o'simlik moyi, chuqur bo'lmagan idish, suv, bir nechta paxta sharchalari

Ishning borishi:

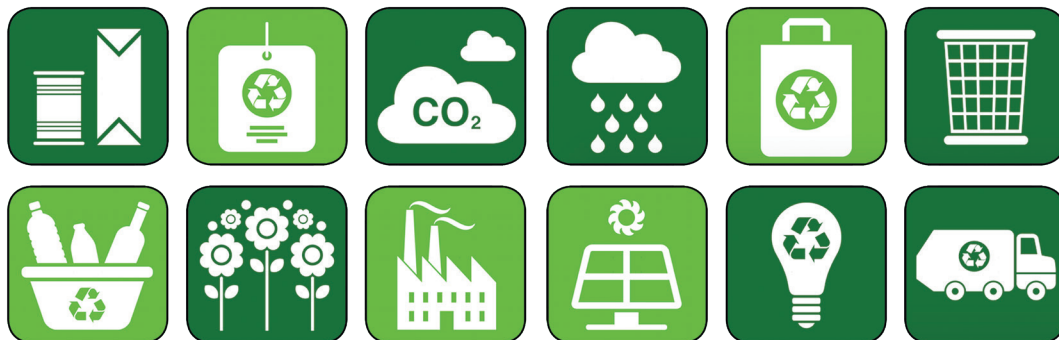
1. Idishning yarmiga suv bilan quying.
2. Folgadan barmoq o'lchamidagi qayiq yasang.
3. Qayiqni moy bilan to'ldiring va uni pishiriq qolipdagi suv yuzasiga qo'ying.
4. Qayiqni ag'daring.
5. Moy suvga tarqala boshlashi uchun bir necha daqiqa kuting.
6. Muammoni hal qilish vaqti keldi. Paxta sharchalarini moy tarqalgan joylarga qo'ying.
7. Paxta sharchalar moyni singdirib olishini kuzating.

Siz moyning suv yuzasida bir maromda tarqala boshlaganini kuzatdingiz. Agar siz suvni qo'lingiz bilan chayqatib to'lqinlar paydo qilsangiz, moy tezroq tarqaladi. Tabiatda ham ana shunday, suvga to'kilgan neft shamol natijasida hosil bo'lgan to'lqinlar sababli tez tarqaladi.

Bu muammoni hal qilish ko'p vaqt talab qilmaydi. Ammo ko'p miqdorda neft to'kilganida qancha kuch sarflanishini tasavvur qiling.

Barqarorlik sari harakatlanish ko'plab odamlarning hayot sifatini orttirish bilan bir vaqtda insoniyat ekologik izini kamaytirishni talab qiladi. Hayot sifatini pasaytirmasdan ekologik izni kamaytirish mumkin. Masalan:

- o'rmonlarni qayta tiklash;
- ko'p yillik o'simliklarni o'stirish;
- sug'orish tizimlarini o'zgartirish kabi qishloq xo'jalik usullari;
- quyosh batareyalaridan foydalanish;
- elektr energiyasini tejovchi chiroqlardan foydalanish;
- chiqindilarni qayta ishlash;
- shaxsiy avtomobillardan kamroq foydalanish;

Bunday oddiy hayot tarzining sog'lig'imizga salbiy ta'siri kamroq bo'ladi hamda insoniyatning umumiy ekologik izini kamaytirishga imkon beradi.